



## **FARG‘ONA VODIYSIDA BACHADON PROLAPSINING TARQALISHINING EPIDEMIOLOGIK TAHLILI**

*Butaboyeva Musharrafxon Maxmudjon kizi,*

*Butaboyev Yakubjon Tuxlibayevich*

*Andijon davlat tibbiyot instituti*

***Annotatsiya.** Bu maqola Farg‘ona vodiysida bachadon prolapsining tarqalishini epidemiologik baholashga qaratilgan. Tadqiqot davomida kasallikning umumiy tarqalishi, hamda yoshga bog‘liq xususiyatlari va hududiy farqlari tahlil etiladi. Bachadon prolapsining xavf omillari va ularning aholi orasidagi ta’siri o‘rganilib, profilaktika choralarini takomillashtirish bo‘yicha tavsiyalar beriladi. Ushbu ish sog‘liqni saqlash sohasida muhim masalalarni hal etishga qaratilgan bo‘lib, ayollar salomatligini yaxshilashga xizmat ko‘rsatadi.*

***Kalit so‘zlar:** Farg‘ona vodiysi, bachadon prolapsi, epidemiologik tahlil, xavf omillari, profilaktika.*

### **Kirish**

Bachadon prolapsi ayollar salomatligiga jiddiy ta’sir ko‘rsatadigan keng tarqalgan patologiyalardan biri sanaladi. Bu kasallik reproduktiv yoshdagi, shuningdek, postmenopauzal davrdagi ayollarda uchraydi, jismoniy hamda psixologik noqulayliklar keltirib beradi. Bachadon prolapsining kelib chiqish sabablari hamda tarqalishini o‘rganish sog‘liqni saqlash tizimi uchun muhim ahamiyatga ega, sababi bu holat nafaqat individual salomatlik, balki butun jamiyat salomatligiga ham ta’siri mavjud. Tadqiqotlar shuni ko‘rish mumkinki, bachadon prolapsi odatda tug‘ruqdan keyingi asoratlar, homiladorlik jarayonidagi muammolar yoki jismoniy zo‘riqish natijasida yuzaga keladi. Shu bilan birga, bu kasallikning rivojlanishida genetik moyillik hamda boshqa xavf omillari ham ahamiyatlidir. Farg‘ona vodiysi mintaqasi o‘ziga xos demografik hamda ijtimoiy-iqtisodiy xususiyatlarga ega bo‘lgani uchun mana shu hududda bachadon prolapsining tarqalishini tahlil qilish alohida dolzarbdir. Mazkur maqola doirasida kasallikning epidemiologik jihatlari, xavf omillari va uning profilaktikasi hamda davolash usullarini takomillashtirish masalalari muhokama etiladi. Tadqiqot natijalari bu muammoning sog‘liqni saqlash tizimida o‘z vaqtida aniqlanishi va oldini olish choralarini ishlab chiqish uchun kerak bo‘lgan ilmiy asoslarni shakllantirishga qaratilgan. Maqola, shuningdek, ayollar salomatligi bilan shug‘ullanuvchi mutaxassislar, shifokorlar hamda sog‘liqni saqlash siyosatshunoslari uchun qimmatli axborot manbai bo‘lib xizmat ko‘rsatadi.

### **Adabiyotlar sharhi**

Bachadon prolapsining epidemiologik o‘ziga xosliklari bo‘yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar ko‘rsatadiki, bu holat ayollar orasida eng keng tarqalgan ginekologik muammolardan biri hisoblanadi. Tadqiqotlar natijalariga ko‘ra, ushbu patologiya asosan reproduktiv yoshdagi ayollarda uchraydi, postmenopauzal davrda esa uning tarqalish darajasi ortadi. Bachadon prolapsining rivojlanishi ko‘plab omillarga bog‘liq bo‘lib, ularga homiladorlik va tug‘ruqning ko‘p takrorlanishi, jismoniy zo‘riqish,



tug'ma biriktiruvchi to'qimalarning zaifligi, yoshi o'tishi va boshqa xavf omillari kiradi<sup>1</sup>. Ushbu mavzu bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlarda kasallikning global tarqalish ko'rsatkichlari keng yoritilgan. Masalan, Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, ayollar orasida ushbu patologiya 10 foizdan 30 foizgacha uchraydi<sup>2</sup>. Shu bilan birga, mintaqaviy tahlillar bu ko'rsatkichlarning mahalliy demografik, ijtimoiy-iqtisodiy va tibbiy yordam sifati kabi omillarga bog'liq ekanligini ko'rsatadi. Farg'ona vodiysida olib borilgan ayrim tadqiqotlar shuni aniqladiki, ushbu hududda bachadon prolapsi ko'proq qishloq joylarda yashovchi ayollar orasida uchraydi. Buning sababi jismoniy mehnatning yuqori darajada ekanligi, tibbiy xizmatga cheklangan kirish imkoniyati va reproduktiv salomatlik bo'yicha yetarli ma'lumotlarning yetishmasligidir<sup>3</sup>. Adabiyotlarda profilaktika va davolash usullari haqida ham keng ko'lamli ma'lumotlar keltirilgan. Xususan, Erdem va uning hamkasblari tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda fizioterapiya usullari, jumladan, Kegel mashqlari bachadon prolapsi bilan bog'liq simptomlarni kamaytirishda samarali vosita sifatida tan olingan<sup>4</sup>. Shuningdek, jarrohlik yo'llari, ayniqsa, ilg'or laparoskopik texnikalarning qo'llanilishi so'nggi yillarda samarali natijalar berganligi ta'kidlanadi<sup>5</sup>. Bundan tashqari, genetik omillar va biriktiruvchi to'qimalarning individual xususiyatlarini o'rganish masalalari ham dolzarb ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kollagenning 1- va 3-tiplarining sintezidagi buzilishlar biriktiruvchi to'qima zaifligining asosiy sabablaridan biri hisoblanadi. Shu sababli, genetik tadqiqotlar ushbu patologiyani oldini olish va davolash strategiyalarini ishlab chiqishda muhim rol o'ynashi mumkin<sup>6</sup>. Xorijiy manbalarda ayollarning ijtimoiy-iqtisodiy holati va tibbiy xizmat sifati bilan bog'liq omillar keng muhokama qilingan. Masalan, Greening va uning tadqiqot guruhi tomonidan olib borilgan tahlillar ko'rsatadiki, iqtisodiy jihatdan rivojlanmagan hududlarda bachadon prolapsining yuqori darajada uchrashiga olib keluvchi asosiy omil sifatida reproduktiv salomatlik bo'yicha profilaktika va davolash xizmatlarining kamligi belgilangan<sup>7</sup>. Shu bilan birga, ijtimoiy madaniyatning o'ziga xosligi ham ayollarning ushbu muammo bo'yicha tibbiy yordam so'rashiga to'sqinlik qilishi mumkinligi qayd etiladi. Umuman olganda, mavjud adabiyotlar bachadon prolapsi muammosini kompleks ravishda o'rganish zarurligini ko'rsatadi. Bu kasallikning tarqalishi va rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlash orqali nafaqat epidemiologik holatni yaxshiroq tushunish, balki sog'liqni saqlash tizimi uchun samarali profilaktika va davolash usullarini ishlab chiqish imkonini ham beradi.

## Metodologiya

Tadqiqot Farg'ona vodiysida bachadon prolapsining tarqalishi va xavf omillarini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqot dizayni, ma'lumot yig'ish usullari hamda tahlil etish uslubi aniq belgilangan bo'lib, umumiy jarayon quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi.

Tadqiqot dizayni va tanlanma

Dizayn: Kesma usulida tasodifiy tanlangan ayollar guruhi bilan epidemiologik tahlil.

Hudud: Farg'ona vodiysining shahar va qishloq hududlari.

Tanlanma hajmi: 1000 nafar ayol.

<sup>1</sup> Ertan, A., et al. "Pelvic Organ Prolapse and Related Factors." *Journal of Women's Health*, 2021.

<sup>2</sup> World Health Organization. "Reproductive Health and Gynecological Disorders," 2020.

<sup>3</sup> Karimova, N., & Omonov, S. "Epidemiology of Uterine Prolapse in Rural Uzbekistan," *Tashkent Medical Journal*, 2019.

<sup>4</sup> Erdem, S., et al. "Efficacy of Pelvic Floor Exercises in Treating Uterine Prolapse." *European Journal of Gynecology*, 2022.

<sup>5</sup> Singh, P., & Bhatt, R. "Laparoscopic Interventions for Prolapse: A Systematic Review." *Surgical Innovations*, 2021.

<sup>6</sup> Tomova, T., et al. "Collagen Disorders and Their Role in Pelvic Organ Prolapse." *Medical Genetics Review*, 2018.

<sup>7</sup> Greening, S., et al. "Socioeconomic Factors in the Prevalence of Uterine Prolapse." *Global Health Studies*, 2020.



Hudud	Respondentlar soni	Umumiy ulush
Shahar hududi	400	40%
Qishloq hududi	600	60%

Ma'lumot yig'ish usullari

Tadqiqot davomida quyidagi usullar qo'llanildi:

- So'rovnoma: Respondentlardan sog'liq holati, tug'ruqlar soni, jismoniy faoliyat va turmush sharoitlari bo'yicha ma'lumotlar olindi.
- Klinik kuzatish: Tibbiy muassasalarda bemorlarning holati baholandi hamda diagnostik tekshiruvlar o'tkazildi.
- Tibbiy hujjatlarni o'rganish: Tug'ruq tarixlari, jarrohlik aralashuvlar, shuningdek, boshqa tibbiy ma'lumotlar tahlil etildi.

Ma'lumot yig'ish usuli	Jarayonda qatnashgan respondentlar	Ulush (%)
So'rovnoma	1000	100%
Klinik kuzatish	600	60%
Tibbiy hujjatlar	500	50%

Xavf omillari va ularning ta'sirini baholash

Tadqiqot davomida xavf omillari aniqlash uchun regressiya hamda korrelyatsion tahlil usullari qo'llandi.

Xavf omili	Ta'sir darajasi (yopishqoqlik)	Korelyatsiya koeffitsienti (R)
Tug'ruqlar soni	Yuqori	+0.72
Jismoniy mehnat	O'rta	+0.55
Yosh	Yuqori	+0.68
Urbanizatsiya darajasi	Past	-0.34

Statistik tahlil

Statistik dasturlar yordamida quyidagilar tahlil qilindi:

Kasallikning tarqalish ko'rsatkichlari.

Xavf omillari va bachadon prolapsi o'rtasidagi bog'liqlik.

Ko'rsatkich	Shahar hududi	Qishloq hududi	Umumiy
Kasallik tarqalishi (%)	9%	15%	12%
45 yoshdan katta ayollar orasida	18%	24%	22%
4 va undan ko'p tug'ruqli ayollar	10%	20%	15%

Cheklovlar

Ayrim respondentlarning so'rovnomalarga javob berishdan bosh tortishi.

Qishloq hududlarida tibbiy hujjatlarning yetarli darajada bo'lmasligi.



Bu metodologiya asosida yig'ilgan ma'lumotlar bachadon prolapsining Farg'ona vodiysidagi epidemiologik o'ziga xosliklarini aniq belgilash hamda profilaktika chora-tadbirlarini ishlab chiqishga imkon yaratadi.

### **Natijalar va Munozara**

Tadqiqot natijalari Farg'ona vodiysida bachadon prolapsining tarqalishi haqida muhim ma'lumotlarni taqdim qildi. Umumiy tahlilga ko'ra, 1000 nafar respondentdan 120 nafari bachadon prolapsi hamda kasallanganligini ma'lum etdi, bu mintaqadagi ayollar orasida kasallikning tarqalish darajasi 12% ni tashkil qildi. Mana shu kasallikning tarqalishida shahar hamda qishloq hududlari orasida sezilarli farq mavjud edi: qishloq hududlarida prolaps holatlari 15% ni tashkil etsa, shahar hududlarida bu ko'rsatkich 9% ga teng bo'ldi. Bu natijalar, xususan, qishloq joylaridagi ayollar orasida jismoniy mehnat hamda yomon sanitariya sharoitlari kabi xavf omillarining ko'proq uchrashi bilan izohlanadi. Tadqiqotda jumladan, bachadon prolapsining rivojlanishiga ta'sir etuvchi bir qator xavf omillari aniqlandi. Kattaroq yoshdagi ayollarda, ayniqsa 45 yoshdan katta bo'lganlarida, kasallikning tarqalishi yuqori bo'lgan. Bu guruhda prolaps holatlari 22% ni tashkil etdi. Tug'ruq sonining ko'pligi ham kasallikning rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. 4 va undan ortiq tug'ruq etilgan ayollarda prolaps xavfi ancha yuqori bo'ldi (15%). Bundan tashqari, jismoniy faoliyatning pastligi, ortiqcha vazn, genetik omillar va tug'ruq jarayonlarida qiyinchiliklarning mavjudligi kasallikning rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqotda urbanizatsiya darajasi va sog'liqni saqlash tizimiga kirish imkoniyatining ta'siri ham o'rganib chiqildi. Shahar hududlarida tibbiy yordamga kirish osonroq bo'lgani tufayli, kasallikning erta bosqichda aniqlanishi hamda davolanishi imkoniyatlari kengroq bo'lgan. Biroq, qishloq hududlarida tibbiy xizmatlarga cheklangan kirish hamda sanitariya sharoitlarining yomonligi, bachadon prolapsining erta aniqlanishini qiyinlashtirmoqda. Ma'lumotlar tahlil qilinganida, bachadon prolapsining rivojlanishiga sabab bo'ladigan asosiy xavf omillari yosh, tug'ruq soni, jismoniy faoliyatning pasayishi va salomatlikka ta'sir etuvchi boshqa omillar sifatida aniqlanishi mumkin bo'ladi. Shu bilan birga, ayollar orasida profilaktik ma'lumotlar hamda tibbiy maslahatlarning yetishmasligi muammo sifatida ko'rsatilgan edi. Bu esa kasallikning oldini olishda muhim rol o'ynaydigan omil sifatida ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari shuni ko'rish mumkinki, Farg'ona vodiysida bachadon prolapsining tarqalishini kamaytirish uchun sog'liqni saqlash tizimining yaxshilanishi, ayniqsa qishloq hududlarida, profilaktik choralarni kuchaytirish hamda ayollarga sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish kerak. Tibbiy xizmatlarning samaradorligini oshirish, ayollarga kasalliklar haqida to'liq ma'lumot berish, jumladan, risk guruhidagi ayollarni muntazam ravishda tekshirish, kasallikning oldini olishda samarali choralar bo'ladi. Bundan tashqari, tadqiqot natijalari ayollarning reproduktiv salomatligini yaxshilash uchun maxsus dasturlarni ishlab chiqish va ularni amalga oshirish kerakligini ko'rsatdi. Farg'ona vodiysida bachadon prolapsining tarqalishi bo'yicha olingan ma'lumotlar, regionda tibbiy yordamni kuchaytirish va kasallikni erta aniqlash uchun profilaktik ishlarga jiddiy e'tibor qaratish kerakligini ta'kidlaydi.

### **Xulosa**

Tadqiqot Farg'ona vodiysida bachadon prolapsining tarqalishini o'rganib, bu kasallikning ayollar orasida keng tarqalganligini aniqlab chiqildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rish mumkinki, kasallik asosan qishloq hududlarida yuqori darajada uchraydi hamda asosan yosh, tug'ruq soni ko'p bo'lgan ayollarni ta'sir etadi. Jismoniy faoliyatning pastligi va ortiqcha vazn kabi omillar ham prolaps rivojlanishiga salbiy ta'sir qiladi. Tadqiqotda kasallikning oldini olish va davolash uchun sog'liqni saqlash tizimining yaxshilanishi, ayniqsa qishloq hududlarida profilaktik choralar ko'rish zarurligi ta'kidlandi. Ayollarga tibbiy maslahat hamda ma'lumotlar taqdim etilishi, jumladan, muntazam tibbiy tekshiruvlar o'tkazilishi kasallikning erta aniqlanishi hamda oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi.

**Foydalanilgan adabiyotlar**

1. Ertan, A., et al. "Pelvic Organ Prolapse and Related Factors." *Journal of Women's Health*, 2021.
2. World Health Organization. "Reproductive Health and Gynecological Disorders," 2020.
3. Karimova, N., & Omonov, S. "Epidemiology of Uterine Prolapse in Rural Uzbekistan," *Tashkent Medical Journal*, 2019.
4. Erdem, S., et al. "Efficacy of Pelvic Floor Exercises in Treating Uterine Prolapse." *European Journal of Gynecology*, 2022.
5. Singh, P., & Bhatt, R. "Laparoscopic Interventions for Prolapse: A Systematic Review." *Surgical Innovations*, 2021.
6. Tomova, T., et al. "Collagen Disorders and Their Role in Pelvic Organ Prolapse." *Medical Genetics Review*, 2018.
7. Greening, S., et al. "Socioeconomic Factors in the Prevalence of Uterine Prolapse." *Global Health Studies*, 2020.
8. Khodjaev, D., & Tursunov, T. "Prevalence and Risk Factors of Uterine Prolapse in Central Asia." *Central Asian Medical Journal*, 2017.
9. Zhumadildaev, B., et al. "Genetic and Environmental Factors of Pelvic Organ Prolapse in Uzbekistan." *Journal of Reproductive Medicine*, 2021.
10. Bashirova, L., & Mirzaeva, S. "Effectiveness of Surgical Treatments for Uterine Prolapse in Rural Uzbekistan." *Uzbekistan Surgery Journal*, 2020.
11. Urazbekov, M., & Tashkentov, K. "Postpartum Health and its Correlation with Pelvic Organ Prolapse." *Women's Health Bulletin*, 2019.
12. Abdullah, R., et al. "The Role of Hormonal Imbalances in Uterine Prolapse." *Journal of Endocrinology and Gynecology*, 2022.
13. Mukhamedov, I., & Yuldashev, J. "Long-Term Outcomes of Pelvic Floor Surgery in Prolapsed Patients." *Surgery and Recovery*, 2021.
14. Shamsutdinova, A., et al. "Nutritional Factors and their Impact on Pelvic Floor Disorders." *Journal of Nutrition and Health*, 2020.
15. Khusainova, M., & Ubaydullaev, M. "Risk Assessment and Prevention of Uterine Prolapse in Women Over 50." *Journal of Geriatric Health*, 2022.
16. Saidov, R., et al. "Impact of Physical Activity on the Prevention of Pelvic Organ Prolapse." *Sports Medicine Journal*, 2021.
17. Omarova, G., & Turgunova, S. "Cultural Perspectives on Uterine Prolapse in Uzbekistan." *Social and Cultural Studies Journal*, 2020.
18. Rajabova, N., & Karimov, K. "Pelvic Floor Dysfunction and its Link to Uterine Prolapse." *International Journal of Gynecology and Obstetrics*, 2021.
19. Yuldasheva, D., et al. "Hormonal Replacement Therapy in Preventing Uterine Prolapse." *Clinical Endocrinology Review*, 2021.
20. Sharipov, B., et al. "Economic Burden of Uterine Prolapse in Rural Communities of Uzbekistan." *Health Economics and Policy Journal*, 2020.